

HÜZÜN

(Reşat ÖNDER)

Ayetlerde Hüzün

Kalbin hüzünlü ve kederli olması, gaflet vadilerine dalmamak için mühim bir unsur olarak değerlendirilir. Hüzün ile korku arasında fark vardır. Hüzün geçmişle ilgili korku gelecekle ilgilidir.¹ Allah Kur'an'da mallarını Allah yolunda sarf ederek güzel iş yapanlara dikkat çekerek geleceklerinden kaygı duymayacaklarını ve geçmişlerindeki tutumlarından dolayı pişmanlık içinde kıvrınmayacaklarını beyan ediyor. Korku ve hüznün davranışlara olan ilişkisini belirtiyor.²

Bu manada hüzün bir oto kontroldür. Diğer bir deyişle bir vicdan muhasebesidir. Müspet yanları içerir. Geçici çıkarları tutku edinmek kişiyi sık sık hüzünlendirir. Bunalımlara sokar. Ümitsizliğe, ve yıkıma götürür. Kur'an'da: *“Başınıza gelecek olayları önceden bir kitaba yazdık ki) elinizden çıkana üzülmeysiniz ve Allah’ın size verdiğiyle sevinip şıarmayasınız. Çünkü Allah kendini beğenip övünen kimseleri sevmez”*³ buyruluyor.

1. Ayetlerde Hüzün Türleri

a- *“Güneş büzüldüğü zaman, yıldızlar kararıp döküldüğü zaman”*⁴ ayetinde geçen **“keder”** kelimesini **İsfehani**: *“mutluluğun, safi olmanın zıddı; kötü, ölü hayat”*⁵ olarak tarif etmektedir. Bu tür, insanı en çok bunalıma götüren psikolojik çökkünlük türüdür. Burada ümitsizlik hakim durumdadır.

b- *“Onlara üzülme tuzak kurmalarına da sıklıma”*⁶ *“Elçi, arkanızdan sizi çağırırken siz boyuna uzaklaşıyor, hiç kimseye dönüp bakmıyordunuz. Bundan dolayı Allah, size gam üstüne gam verdi ki, ne elinizden gidene, ne de başınıza gelene hüzünlenmeyesiniz. Allah yaptıklarınızı duymaktadır”*⁷

Ayette **“ğamm”** ve **“hüzn”** kelimeleri beraber kullanılmaktadır. Hüzün giderilerek gam üstüne gam verilmektedir. Elbette ki bu iki kelimenin birbirinden farkı vardır. **İsfehani**: **“ğamm”** kelimesini: *“Bir şeyin örtülmesi”*⁸ olarak tarif etmektedir. Örtmekten kasıt hüzün sebebinin, kişinin kendi yaptıklarında araması ve kendini sorgulamasıdır. Buna vicdan muhasebesi (iç

¹ KARA, Mustafa; Tasavvuf ve Tarikatlar Tarihi; 2.baskı, Dergah Yay. İstanbul, 1990, s.111.

² Kur'an (2) Bakara 262.

³ Kur'an (57) Hadid 23.

⁴ Kur'an (81) Tekvir 1-2.

⁵ İSFEHANİ, Müfredat “keder” mad. ( )

⁶ Kur'an (27) Neml 70 (ayrıca bak. (21) Enbiya 88; (20) Taha 40)

⁷ Kur'an (3) Ali İmran 153.

⁸ İSFEHANİ, Müfredat, “Ğamm” mad. ( )

kontrol) da denir. Bu tür hüznün en makbul olanıdır. Mütefekkirler, mutasavvıflar buna önem verirler. İslam Tasavvuf Tarihinde hüznün ekolleri dahi kurulmuştur.⁹

c- Ayette geçen “**hüzn**” insanı bunaltan olumsuzlukların -kaynağı ve şekli ne olursa olsun- dıştan gelmesiyle oluşan psikolojik çökkünlük halini ifade etmektedir. **İsfehani**’nin ifadesine göre hüznün oluşumunda kişinin bir katkısı yoktur. Elinde olmayan şekillerle oluşur.¹⁰ Ğam’da bireyin katkıları vardır. Bazen bilerek, bazen bilmeyerek olabilir. Yanlışlarda ve kötülüklerde ısrar etmek; kişiyi kaygılı ve çekilmez bir hayatın içine iter. Kur'an’da: “*Artık kazandıkları işlere karşılık az gülsünler çok ağlasınlar*”¹¹ buyurulmaktadır.

d- “*Bir peygamberin aşırması, hiyanet etmesi olur şey değildir. Kim emanete hiyanet eder, aşırırsa kıyamet günü, aşırıldığını boynuna yüklenip getirir. Sonra herkese kazandığı tastamam verilir, hiç bir haksızlığa uğratılmazlar*”¹² “*Göğüslerinde tasadan ne varsa hepsini çıkarıp atmışızdır. Altlarında ırmaklar akmaktadır.*”¹³

Ayetlerde geçen **tasa** ( ) büyük yanışları işleme endişesi ve ihanetten kaynaklanan tedirginliğe işaret etmektedir. İlk ayette ihanet kötülenmektedir. İkinci ayette “tasa” yani ihanet etme endişesi giderildiğini açıklanmaktadır.¹⁴

B- Hadislerde Hüzn

Yukarda “**ğamm**”ın bir vicdan muhasebesi (iç kontrol) olabileceğini söylemiştik. İşte, Peygamberimiz davranışlarını kontrol etmede vicdanları teşekkül etmiş insanlara atfen: “*Kötülüğün seni üzüyor, iyiliğın de seni sevindiriyorsa artık sen mü’minsin*”¹⁵ buyurmaktadır.

İnsanın, gerek kendi psikolojik yapısındaki olumsuz etkenler, gerekse kendi dışındaki dünyanın olumsuz etkileri, vicdanının yanılmasına ve pasifleşmesine yol açmaktadır.¹⁶ Nitekim nice ahlaksız ve caniler vardır ki, işledikleri kötülüklerden -elem ve üzüntü hissetmekten şöyle dursun- sadistçe bir zevk ve haz duyarlar.¹⁷

⁹ YILMAZ, H. Kamil; Anahatlarıyla Tasavvuf ve Tarikatlar, Ensar Neşriyat, İstanbul, 1994, s.111-112.

¹⁰ Bakz. İSFEHANİ, Müfredat, “Hüzn” mad.

¹¹ Kur'an (9) Tevbe 82.

¹² Kur'an (3) Ali İmran 161.

¹³ Kur'an (7) A'raf 43.

¹⁴ Geniş bilgi için bakz. İSFEHANİ, Müfredat “ğill” “ ” md.

¹⁵ AHMED, Müsned, V. 251.

¹⁶ ÇAĞRICI, Mustafa; Anahatlarıyla İslam Ahlakı, Ensar Neşriyat, İstanbul, 1985, s.169.

¹⁷ ÇAĞRICI, Mustafa; Anahatlarıyla İslam Ahlakı, s.168.

İnsan davranışlarından ötürü elem duyabilir. Bu vicdan muhasebesi noktasında yararlı bulunmuştur. Fakat kişi, ısrarla yaptığı yanlış davranışlarından veya elinde olmayan nedenlerle benliğini rahatsız eden olaylardan sebep bir kabus halini yaşayabilir. Kişi bu halde artık psikolojik yönden çöküyor demektir. Ümitsizlik kişinin bütün benini kuşatmışsa, kişi artık insanlar için bir saatli bomba gibidir. Bu bir tür öfkedir. Kendi benliğine yöneltirse intihara kadar gidebilir.

Peygamberimiz insanın bilincini kemiren hatta rüyalarında kabusa dönüşen hüznü, şeytanın bütün negativitelerini atfederek: *“Hüzünlendiren rüye şeytandandır”*¹⁸ buyurmuştur.

Hüzün, insanları birbirinden uzaklaştıran bir heyecan olduğu¹⁹ için iticidir. Sempatik olamayan sıkıcı davranışlar sergilenmesine neden olur. Bundan ötürü karı-koca arasındaki ilişkileri de olumsuz yönde etkilemektedir. Cinsel yaşamda başlayan sorun tüm aile hayatını etkisi altına alabilir. Peygamberimiz: *“Allah’a ve ahiret gününe iman eden kadına, hiç kimse için üç günden fazla matemli olmak helâl değildir. Ancak kocası için, dört ay on gün matemli olmalıdır.”*²⁰ buyurmuştur. Bu hadisten üç temel hüküm çıkarılabilir.

1. Hüzün insanlar arası ilişkilerde olumsuz yönde etkileyicidir.

2. Bir kadın kocası haricindeki yakınları için veya herhangi bir nedenle aile hayatını etkileyecek sürede hüznü kalması doğru değildir.

3. Eğer kadının kocası ölmüşse iddet süresi dolana kadar -(ki bu sürede kadın evlenemez) diğer evlenebilme yasağı olmayan erkeklere karşı sempatik bir tutum ve davranışlarda bulunmaması gerekmektedir.²¹

---

¹⁸ MÜSLİM, Rüya 6; TİRMİZİ Rüya 1,7,10; DAVUD Edeb 88; İBN MACE Rüya 3; DAREMİ, Muhammed Abdullah Abdurrahman, Sünen, Çağrı Yay. İstanbul, 1992, Rüya 6; AHMED 2/219, 269.

¹⁹ ADLER, a.g.e., s.428.

²⁰ ARSLAN, Ali; (Arapçadan Türkçeye Tercüme edendir.) Kadınlara Hitap Eden Hadisi şerifler, 3.baskı, Arslan yay. İstanbul, 1982, ha. No: 82.

²¹ Bekleme (iddet) süresi için bakz. (Kur'an (2) Bakara 228, 231; (65) Talak 4)